

KURTARICI VE HELÂK EDİCİ ÜÇ ŞEY!*

Es-selâmü aleyküm ve rahmetu'llâhi ve berekâtühû!..

Allah'ın selâmı, rahmeti, bereketi üzerinize olsun sevgili Akra dinleyicilerim! Cumanız da mübarek olsun...

Böyle mübarek bir günde, sizlerle bizi karşı karşıya getirmek şerefiyle müşerref eden Akra radyosuna ve kadrosuna ve muhiblerine kucak dolusu teşekkürler...

Sevgili dinleyiciler! Sahih hadis-i şeriflerden, içinde çok çeşitli nasihatleri ihtiva eden bir hadis-i şerifi, size bu cuma nakletmek istiyorum. Ebû Hüreyre RA rivayet etmiş. Çok hadis rivayet eden, Peygamber Efendimiz'in hadis-i şeriflerine çok rağbeti olup, onları çok iyi takip edip, ezberleyip toplayan o mübarek sahabenin şefaatine, Allah bizleri erdirsin...

Tabii, beldemizin medâr-ı iftihârı Ebû Eyyûb el-Ensârî Efendimiz de gözümüzün önünde... Onun da şefaatine erdirsin ve onun izinden cennete giden gruptan olmayı Allah cümlemize nasib eylesin... Çünkü her beldenin içindeki sahabî, o beldenin önderi olarak, o beldenin müslümanlarını cennete götürecektir.

* Bu konuşma; Merhum Dr. Metin Erkaya tarafından, titizlikle çalışılarak metne dönüştürülmüştür. Mekanı Cennet olsun.

Ebû Hüreyre RA'ın naklettiği sahih hadis-i şerife göre, Peygamber SAS Hazretleri buyurmuşlar ki:⁷¹

ثَلَاثٌ مُنْجِيَاتٌ وَثَلَاثٌ مُهْلِكَاتٌ

وَتَلَاثٌ دَرَجَاتٌ وَثَلَاثٌ كَفَّارَاتٌ

(*Selâsün münciyâtün, ve selâsün mühlikâtün, ve selâsün derecâtün, ve selâsün keffârât*)

Selâs, üç demek. (*Selâsün münciyâtün*) “Üç iş vardır, eylem, amel, fiil vardır, ibadet vardır ki, bunlar insanı kurtarır.” Nereden kurtarır?.. Azabdan kurtarır, cehenneme düşmekten kurtarır. Yâni, insanı cennete götürür.

(*Ve selâsün mühlikâtün*) “Buna mukâbil üç tane başka iş vardır ki, düşünce ve huy vardır ki, onlar da insanı helâk eder, helâke götürür, mahveder.” Yâni hem dünyada başı dara gelir, sıkışır, kötü olur; hem de ahirette cezâ görür, ikâba maruz kalır, cehenneme düşer

¹ Beyhakî, *Şuabü'l-İman*, c.V, s.452, no:7252; İbn-i Hacer el-Askalânî,

Münebbihat, Üçlü Sözler bölümü; Ebû Hüreyre RA'dan.]

Taberânî, *Mu'cemü'l-Evsat*, c.VI, s.47, no:5754; Abdullah ibn-i Ömer RA'dan. Taberânî, *Mu'cemü'l-Evsat*, c.V, s.328, no:5452; Bezzâr, *Müsned*, c.II, s.290,

no:6491; Beyhakî, *Şuabü'l-İman*, c.I, s.471, no:745; Ebû Nuaym, *Hilyetü'l-Evliyâ*, c.VI, s.268; Kudâtî, *Müsnedü'ş-Şihâb*, c.I, s.214, no:325; Ukaylî, *Duafâ*, c.VII, s.189, no:1646; Enes ibn-i Mâlik RA'dan.

Mecmaü'z-Zevâid, c.I, s.269, no:313, 314; *Kenzü'l-Ummâl*, c.XV, s.1369, no:43594 ve s.1374, no:43608; *Keşfü'l-Hafâ*, c.II, s.1659, no:2662; *Câmiü'l-Ehâdîs*, c.XI, s.460, no:11208, 11209; RE. 260/11.

(*Ve selâsün derecâtün*) “Bunların dışında bir üçüncü gurup üç tane husus vardır ki, bunlar mü’minin derecesini artırır. Zâten mü’min olmak dolayısıyla, elbette bir üstünlüğü vardır başka insanlardan ama, öteki mü’minler arasında da mevkiini, puanını yükseltir.

(*Ve selâsün keffârât*) Üç şey de vardır ki, bunlar da insanın bilerek bilmeyerek işlemiş olduğu hatalara kefaret olur, onların silinmesine vesile olur, sebep olur.”

Görüyorsunuz, demek ki, on iki tane konuyu zihninizde tutmanız lâzım sevgili Akra dinleyicileri! O bakımdan bir hafıza imtihanı aynı zamanda. Can kulağıyla dikkatli bir şekilde dinleyin, çünkü hepsi bizim için çok önemli şeyler.

a. Kurtarıcı Üç Şey

وَأَمَّا الْمُنْجِيَاتُ فَخَشِيَةُ اللَّهِ تَعَالَى فِي السِّرِّ
وَالْعَلَانِيَةِ وَالْقَصْدُ فِي الْفَقْرِ وَالْغِنَى وَالْعَدْلُ فِي
الْغَضَبِ وَالرِّضَا

(*Emme’l-münciyâtü*)² “İnsanı kurtaran üç şeyin sayılmasına gelince...” diyor Peygamber Efendimiz SAS Hazretleri. Allah bizi onun şefaatine

² Taberânî, *Mu’cemü’l-Evsat*, c.V, s.328, no:5452; Beyhakî, *Şuabü’l-İman*, c.I, s.471, no:745; Ebû Nuaym, *Hilyetü’l-Evliyâ*, c.II, s.343; Kudâî, *Müsnedü’ş-Şihâb*, c.I, s.214, no:325, 326, 327; İbn-i Hibbân, *Tabakâtü’l-Muhaddisîn*, c.II, s.60; İbn-i Hacer, *Lisânü’l-Mîzân*, c.IV, s.437, no:1337; İbn-i Hibbân, *Mecrûhî n*, c.I, s.263, no:266; Ukaylî, *Duafâ*, c.III, s.447, no:1497; Enes ibn-i Mâlik RA’dan.

Beyhakî, *Şuabü’l-İman*, c.V, s.452, no:7252; Ebû Hüreyre RA’dan.

erdirsin, onun sevgisi gönlümüzü doldursun, Allah bizi cennette ona komşu eylesin...

1. (*Fehaşyetu'llâhi teâlâ fi's-sirri ve'l-alâniyeh*) “Bu insanı kurtarıcı olan, cehenneme düşmekten kurtaracak, cennete girmesine sebep olacak şeylerin birincisi, tenhada ve kalabalıkta, gizlide ve aşikârede, sırda ve alâniyede Allah-u Teâlâ Hazretleri'nden korkmak.”

Tabii, insan eğer başka insanların yanında kötü şeyleri yapmak-tan korkuyor da, yalnız kaldığı zaman yapıyorsa, bu olmaz. Çünkü yalnız kaldığı zaman, insan yalnız kalmıyor ki! Allah-u Teâlâ Hazretleri her yerde onunla, hâzır ve nâzır. Onun her yaptığını görüyor.

إِنَّ اللَّهَ بِصِيرٍ بِالْعِبَادِ
(المؤمن: ٤٤)

(*Inna'llâhe basîrun bi'l-ibâd*) “Allah kulların yaptıklarını görüyor, biliyor.” (Mü'min, 40/44) Yapacağını da biliyor, yapmışını da, gelmişini de, geleceğini de biliyor.

Allah-u Teâlâ Hazretleri olduğuna göre, yalnız değil. Üstelik, gövdesinde, vücudunda vazifeli nice nice melekler var. Etrafında melekler var. Binâen aleyh, Peygamber Efendimiz'in bir hadis-i şerifini hatırdım, yâni insan arkadaşından utandığı gibi yanında devamlı bulunmakla vazifeli olan meleğinden de utansın, ondan da haya üzere bulunsun. Yâni açılmasın, saçılmasın ve dikkat etsin demiş oluyor Efendimiz.

Demek ki, insanı kurtaracak duygulardan birisi, sevgili dinleyiciler, Allah'tan korkmak... Ama ne zaman?.. Her zaman. Yâni, herkesin yanında da, yalnız olduğu zaman da, gizlide de, aşikârede de Allah'tan korkacak. Hiç kimse olmadığı zaman günah işlememek de, imanın gereğidir. Hiç kimse olmadığı yerde Allah var, Allah görüyor. Binâen aleyh, önünüzde bir para dursa, sahibi olmasa, elinizi uzattınız zaman onu cebinize indirmezsiniz imkânı olsa bile, müslüman olarak siz elinizi uzatmazsınız.

Neden? Çünkü “Bu para benim değil. Dursun yerinde. Kim bırakmışsa gelir alır.” dersiniz. Küçük bir dünya menfaati için ahiretinizi tehlikeye sokmazsınız. Bir müslüman sokmaz. Siz de sokmazsınız, sokmamalısınız. Birisi, böylece Allah'tan korkmak...

Peygamber Efendimiz buyuruyor ki:³

³ Müslim, *Sahîh*, c.I, s.93, *İman* 1/39, no:91; Ahmed ibn-i Hanbel, *Müsned*, c.I, s.399, no:3789; İbn-i Hibbân, *Sahîh*, c.XII, s.280, no:5466; Hâkim, *Müstedrek*, c.IV, s.201, no:7365; Beyhakî, *Şuabü'l-İman*, c.V, s.160, no:6192; Begavî, *Şerhü's- Sünehh*, c.VI, s.367; Ebû Avâne, *Müsned*, c.I, s.39, no:85; Abdullah ibn-i Mes'ud RA'dan.

Hâkim, *Müstedrek*, c.I, s.78, no:70, Abdullah ibn-i Amr RA'dan. Taberânî, *Mu'cemü'l-Kebîr*, c.VIII, s.203, no:7822, Ebû Ümâme RA'dan. Taberânî, *Mu'cemü'l-Evsat*, c.VII, s.78, no:6906, Câbir RA'dan.

Ebû Ya'lâ, *Müsned*, c.II, s.320, no:1055; Beyhakî, *Şuabü'l-İman*, c.V, s.163, no:6201; Kudâî, *Müsnedü's-Şihâb*, c.II, s.143, no:1067; Ebû Saîd el-Hudrî RA'dan. Taberânî, *Müsnedü's-Şâmiyyîn*, c.III, s.299, no:2322; Enes ibn-i Mâlik RA'dan.

Taberânî, *Müsnedü's-Şâmiyyîn*, c.III, s.330, no:2420; Abdullah ibn-i Ömer RA'dan.

Kenzü'l-Ummâl, c.III, s.528, no:7748, 7763, 7769; c.VI, s.642, no:17188- 17190; *Câmiu'l-Ehâdis*, c.VIII, s.12, no:6775-6781; RE. 87/11.

إِنَّ اللَّهَ جَمِيلٌ يُحِبُّ الْجَمَالَ

(م. حم. حب. ك. هب. عن عبد الله بن مسعود)

(*Inna'llàhe cemîlün, yuhibbü'l-cemâl.*) “Allah güzeldir, güzelliği sever.”

Tabii Allah-u Teâlâ Hazretleri'nin ma'rifetine ermek, onu tanımak yüksek bir derece. Herkes onu tanıyamıyor, herkes onu düşünemiyor, herkes onun esmâ-i hüsnâsını, evsâf-ı ulyâsını anlayamıyor. O bakımdan, tanımadığından dolayı bir yabancılık sezebilir. Ama ma'rifetullah ehli, arif kullar, Allah'ı bilen kullar, tanıyan kullar, Allah'ın aynı zamanda aşıkları olurlar, muhiple-ri olurlar. Her şeyden çok Allah-u Teâlâ Hazre-leri'ni severler.

“—Pekiyi, sevgi varken bu korku ne oluyor? Yâni haşyetullah ne oluyor, bunun izahı nedir?..”

Bunun izahı şudur: Seven bir insan, sevdiği-nin teveccühünden mahrum kalmaktan korkar. “Ben Allah'ı seviyorum ama, ya Allah beni sevmezse?.. Yâ ben Allah'ın sevgisinden mahrum düşersem?.. Ya huzurundan kovulursam?.. Ya Allah'ın beni sevmemesine sebep olacak bir şey işlersem; elimden, ayağımdan böyle bir günah çıkarsa?.. Aman yapar mıyım onu? Yapmamalıyım!” diye, insan sevgisi elinden kaçmasın diye, sevdiği kendisine darılmasın diye, sevdiğini kırmamak için de korkar.

İşte bu haşyetullah, böyle bir şeydir sevgili dinleyiciler! Bunu böyle anlayıp, böylece titiz olmamız lâzım! Yâni Allah'ın rızasını ve sevgisini

kaçırmamak için bir dikkat ve korku içinde olmamız gerekiyor. Bunu hatırımızda tutalım, bir bu.

2. İkincisi: *(Ve'l-kasdu fi'l-fakri ve'l-gınâ)* “Fakirlikte ve zenginlikte orta yolda olmak, dikkatli olmak, aşırı olmamak.”

Kasd, orta yol demek. Demek ki insan, ne zengin olduğu zaman taşkınlık yapacak, ne de çok miskinlik yapacak. Fakirlik de, zenginlik de onun İslâmî güzel evsâfını etkileyemeyecek. O ölçülü doğru yolda, Allah'ın sevdiği, aşırılıklardan uzak olan yolda, cadde-i kübrâ-yı rızâ-yı Bârî'de sağlam bir şekilde yürüyecek.

Bu dengelilik demektir. Yâni etraftan esen hafif rüzgârlardan, sağlam müslümanın sallanmaması demektir. Tabii eğer sallanıyorsa, fakir olduğu zaman tuğyan ediyorsa, isyan ediyorsa; zengin olduğu zaman günaha dalıyorsa, kibre düşüyorsa o zaman zayıf demektir. Müslüman, bu gibi durumlarda durumu değişmeyecek kadar imanı sağlamdır, Allah'a bağlılığı sağlamdır. Fakirliğin kendisine Allah'tan geldiğini, bir gün gelip onun da gidebileceğini, verenin alanın Allah olduğunu bilir ve ölçülü olur. Zengin olduğu zaman da, bu zenginliğiyle kendisine birtakım görevler geldiğini, binâen aleyh fakirleri kollaması gerektiğini, hayır, hasenât yapması gerektiğini; zenginliği şatafat ve tantana ve debdebe için harcamaması gerektiğini, israf yapmaması gerektiğini düşünür.

Demek ki, insanı kurtaracak duygulardan birisi, gizlide, aşikârede Allah'tan korkmak. İkincisi de zenginlikte, fakirlikte orta yolu, denge yolunu terk etmemek. Aşırı uçlara, aşırı duygulara kaymamaktır. Üçüncüsü: *(Ve'l-adlû fi'l-gadabi ve'r-rıdâ)* “Kızdığı zaman da, memnun ve hoşnud olduğu zaman da, karşısındakine adaletle muamele etmekten ayrılmamak.”

Müslüman nasıl bir kimsedir? Müslüman başkalarının anlayamayacağı kadar asil ve garip bir kimsedir. Meselâ, eğer babası bile haksız olsa, onun aleyhinde karar verebilir.

وَلَوْ عَلَىٰ أَنْفُسِكُمْ أَوِ الْوَالِدَيْنِ وَالْأَقْرَبِينَ

(النساء: ۱۱۶)

(Ve lev alâ enfüsiküm evi'l-vâlideyni ve'l-akrabîn) [Kendiniz, ana-babanız ve akrabanız aleyhinde de olsa (Allah için şahitlik eden kimseler olun!)] (Nisâ, 4/135) buyruluyor.

Kendisinin aleyhinde bile olsa, “Adalet şunu icab ettiriyor, ben söyleyim, ben suçluyum!” diyebilir. Böyle bir terbiyeye sahiptir müslüman. Adaleti hiç bir zaman bırakmaz. Karşısındaki insandan hoşnut, razı, akrabası, o kendisine iyilik etmiş bir kimse, evvelce iyi bir kimseydi... Ama şu anda suç işlemiş. O halde adalet neyse, o cezayı yer. Yâni, onu seviyor, onunla arası iyi, ona karşı hoşnut, rızası var diye adaletten ayrılmaz. Aksine, sevmediği bir insan, kızdığı bir insan veya kendisiyle onun arasında ihtilâf, problem olan bir insan ama haklı... O zaman ona da haklısın diyebilir.

İşte bu duygu, bu üç duygu hatırunızda kalsın sevgili Akra dinleyicileri!

Birisi: Allah'tan korkmak, Allah'ın rızasını kaybederim diye titiz olmak, titremek...

İkincisi: Her halde, zenginlikte, fakirlikte denge yolundan, orta yoldan, itidalli, vakarlı yoldan ayrılmamak; aşırı duygulara kaymamak, şımarmamak veya küsüp darılmamak...

Üçüncüsü de: Kendisinden adalet bekleyen karşısındaki insan kim olursa olsun, "O benim yakınıml!" diye, veya "Ben ona kızıyorum!" diye adaletten sapmamak. İcabında sevmediği insana doğru hüküm verebilmek, haklısın diyebilmek; icabında eğer sevdiği insan haksızsa, "Sen haksızsın!" diyebilmek.

İşte müslüman böyledir ve İslâm hâkimleri böyle yaşamışlar. Bunun misallerini doldurmuşlardır İslâm tarihinin sayfalarına.

Temenni ederim ki bu muhteşem davranışları, hukuk fakültelerinde yeni gençlere de bir ders olarak okutsunlar. Yâni, adalet tarihinde böyle muhteşem kararlar vermiş olan hâkimlerin böyle enteresan kararlarını öğretsinler.

Evet, ilk üç tanesi sanıyorum hatırında kalır. Belki de benim haberim yokken cebinizden kalemi çıkartıp on iki taneyi kaydetmeye bile başladınız. Bunu da tahmin edebiliyorum sevgili dinleyiciler.

b. Helâk Edici Üç Şey

Gelelim ikinci, insanı helâk eden üç tane duyguya:⁴

فَأَمَّا الْمُهْلِكَاتُ فَشِحُّ شَدِيدٌ

وَهُوَ مُتَّبَعٌ وَإِعْجَابُ الْمَرْءِ بِنَفْسِهِ

(*Feemme'l-mühlikâtü*) “İnsanı helâk eden üç şey de şudur:”

1. Birincisi: (*Feşuhhun şedîd*) Şuh demek Arapça’da noktasız ha ile, cimrilik demek. “Şiddetli bir cimrilik...”

Cimrilik kötü bir huydur İslâm’a göre ve müslüman cimri olamaz. Cimrilik huyu müslümana yakışmaz. Müslüman cömerttir. Parası varsa, parasıyla cömerttir; parası yoksa hizmetiyle cömerttir. Hizmet cömertliğine ten cömertliği derler. Yâni mal cömertliği vardır, ten cömertliği vardır.

Hiç parası yoktur bir insanın ama, pervane gibi hizmete koşar, koşturur, hizmet yapar, karşısındakine hizmet eder, memnun eder, sevap kazanır. Sevaplı işlere koşturur; camiye, hayıra, hasenâta, çeşitli dinî hizmetlere... Bakarsınız koşturuyor. Tabii oradan sevap kazanır. İşte o da ten cömertliğidir.

⁴ Taberânî, *Mu’cemü’l-Evsat*, c.V, s.328, no:5452; Beyhakî, *Şuabü’l-İman*, c.I, s.471, no:745; Ebû Nuaym, *Hilyetü’l-Evliyâ*, c.II, s.343; Kudâî, *Müsnedü’ş-Şihâb*, c.I, s.214, no:325, 326, 327; İbn-i Hibbân, *Tabakâtü’l-Muhaddisîn*, c.II, s.60; İbn-i Hacer, *Lisânü’l-Mîzân*, c.IV, s.437, no:1337; İbn-i Hibbân, *Mecrûhîn*, c.I, s.263, no:266; Ukaylî, *Duafâ*, c.III, s.447, no:1497; Enes ibn-i Mâlik RA’dan.

Beyhakî, *Şuabü’l-İman*, c.V, s.452, no:7252; Ebû Hüreyre RA’dan.

Bir de can cömertliği vardır. Can cömertliği cömertliğin en asil ve en yüksek derecesidir. İcabında İslâm yolunda, Allah yolunda canını verir. Çünkü insanın en kıymetli varlığı candır. Onu da verebiliyorsa, o insan en asil insan demektir. Ve biliyoruz, ecdâdımız Allah yolunda canlarını veren kimseler, şehid olmuşlar. Şehid olmayı arzu ederek, vatanlarından helâlleşerek hizmet diyarlarına, cihad yerlerine gitmişler. Allah onların şefaathlerine bizleri erdirsin...

Biz de mal ve ten ve can cömertliğine sahip olalım. Yâni paramız varsa paramızla fakirleri, yoksulları sevindirelim. Hizmetlere paraları harcayalım. Paramız yoksa, hizmete koşturalım, bedenimizle cömertlik yapalım. En sonucusu da tabii canı vermek... Allah harbe, darbe uğratmasın ama, yâni müslümanlarla harp edecek olan insanların vay hâline!.. Çünkü biz, Allah yolunda şehid olmayı en yüksek mertebe kabul ediyoruz, canımızı da seve seve veririz.

İnsanı helâk eden duygulardan birincisi: Şiddetli cimrilik... Bu olmamalı. Helâk eder insanı. Çünkü cimrilik yapar, zekâtını vermez. Cimrilik yapar, sadakasını vermez. Cimrilik yapar, çalar çırpar, rüşvet alır, tamahkârlık eder, gayr-ı meşrû işler yapar, haksız kazançlarla kesesini doldurmaya çalışır. Doldurur kesesini ama ahiretini mahveder. Onun için, müslüman cimrilik duygusundan uzak olacak, ganî gönüllü, cömert, engin ve zengin gönüllü bir kimse olacak. Bir bu.

2. İkincisi: (*Ve heven mütteba'*) “Kendisine tâbi olunan hevâ-yı nefis.” Bu da insanı helâk eder.

Biliyorsunuz hevâ-yı nefis, yâni insanın nefs-i emmâresinin is-tekleri... İnsan nefs-i emmâresinin isteklerine, zevke, sefâyâ, keyfe uyarsa; haksızlıklara, günahlara dalar. Ona uymamak lâzım!

Zâten biz koca Ramazan ayında, neyin eğitimi yapıyoruz sevgili dinleyiciler?... Nefse uymamanın, nefsin hevâsını yenebilmenin eğitimi yapıyoruz. Bir ay askerlik yapar gibi... Nefsimiz yemek istiyor, vermiyoruz; içmek istiyor, vermiyoruz. Evlenmişiz, çocuklarımız var etrafımızda, evliliğin bize sağladığı haklar var. O hakları kullanmıyoruz... Ki, insanın bu duyguları en kuvvetli duygulardır. Onların karşısına çıkıyoruz. İşte hevâ-yı nefsin karşısına çıkmayı böyle bir ay yapan bir müslüman, ondan sonra hevâsına tâbi olur mu?.. Hevâ-ı nefse uyar da rüzgarın önündeki yaprak misâli nefsi onu nereye götürürse gider mi, günahlara gider mi?.. Müslüman gitmez, gitmemelidir. İşte giderse ne olur? O da helâke götürür, helâke götürücü bir durumdur.

Onun için, hem cimri olmayacak bir müslüman, hem de nefse karşı müteyakkız olacak. İçinden gelen arzuları frenleyecek, tutacak, ölçecek. “Doğru mu, değil mi içimden gelen istek? Yapmalı mıyım, yapmamalıyım?..” diyecek.

Çok güzel bir hadis-i şerif! Çok güzel konuları ihtivâ ediyor. Bu da hatırlınızda iyice kalsın!.. Size siz fayda verirsiniz sevgili dinleyiciler, içinizden gelen kötü duyguları siz frenlersiniz. Kendinizi iyi yola siz sevk edersiniz. İçinizde

böyle bir kuvvetli vicdan duygusu, kendi kendine hâkim olma duygusu gelişmiş olmalı, o gerekiyor. Eğer hevâ-yı nefsinize uyarsanız, onun sonu cezâdır, felâkettir, günahlara girip cehennemde yanmaktır.

3. Kötü şeylerin, insanı helâk edecek şeylerin üçüncüsü: *(Ve i'câbü'l-mer'i bi-nefsihî)* “Kişinin kendisini beğenmesidir. Kendisine hayran olmasıdır, kendini beğenmiş bir insan olmasıdır.”

Bu da çok fena... Çünkü kendini beğenmiş, kibirli, ücublu bir insan, tahammül edilmez bir insandır. Başkaları şöyle uzaktan bakar. O kendisini beğeniyor ama, başkaları yak silkerler, hiç istemezler onunla ahbaplığı, dostluğu... Kat'iyen böyle olmamak lâzım! Zâten insanın çok mükemmel olması çok zor bir şey. İnsan kusurlarını bilmeli... Kusurları yoksa, meziyetleri çoksa bile, bunu böyle düşünüp de karşısındakilere tepeden bakmamalı... Çünkü Allah'ın kimi daha çok sevdiğini biz bilemeyiz, Allah bilir. Belli olmaz, belki o bizden başka bakımlardan Allah indinde daha sevgilidir.

Binâen aleyh, kimseye tepeden bakmamalı, hor görmemeliyiz ve kendimizi beğenmek gibi bir bölüğe, yanlış duyguya asla saplanmamalıyız. Nefsimizin oyunlarını bilmeliyiz. Kendi kusurlarımız takip etmeliyiz, onları düzeltmeye çalışmalıyız. Kendimizi devamlı geliştirmeye çalışmalıyız.

Ne kadar güzel, değil mi sevgili dinleyiciler! İnsanı kurtaracak üç şeyi öğrendik: Allah'tan korkmak gizlide, aşikârede... Zenginlikte, fakirlikte orta yolu tutturmak, aşırılığa sapmamak... Sevdiği zaman, kızdığı zaman bile adaletten ayrılmamak. Adalet, Allah korkusu, orta yolda dengeli yürümek... İnsanı kurtaracak üç duygu.

İnsanı helâk edecek üç duygu: Şiddetli cimrilik, hevâ-yı nefse uymak, bir de kişinin kendisini beğenmiş, mütekebbir bir insan olması. Tahammül edilmez bir insan olması. Böyle bir şey varsa, veya kırıntısı veya izi, emâresi varsa üzerimizde, bunlardan kurtulmak için de çalışmamız lâzım!..

c. İnsanın Derecesini Yükselten Üç Şey

İnsanın müslümanken derecesini yükseltecek üç şey:⁵

وَأَمَّا الدَّرَجَاتُ فإِفْشَاءُ السَّلَامِ وَإِطْعَامُ الطَّعَامِ
وَالصَّلَاةُ بِاللَّيْلِ وَالنَّاسُ نِيَامٌ

(*Ve emme'd-derecâtü*) “Derecesini yükselten güzel şeylere gelince:

⁵ Tirmizî, *Sünen*, c.V, s.366, no:3233; Ahmed ibn-i Hanbel, *Müsned*, c.I, s.368, no:3484; Abd ibn-i Humejd, *Müsned*, c.I, s.228, no:682; Abdullah ibn-i Abbas RA'dan.

Taberânî, *Dua*, c.I, s.418, no:1414; Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, c.X-VII, s.204; Muaz ibn-i Cebel RA'dan.

Taberânî, *Dua*, c.I, s.418, no:1416; Hatîb-i Bağdâdî, *Târih-i Bağdad*, c.VIII, s.151, no:4253; Ebû Ubeyde ibn-i Cerrah RA'dan.

İbn-i Esîr, *Üsdü'l-Gâbe*, c.I, s.537; Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, c.XXIV, s.157; Abdullah ibn-i Mes'ud RA'dan.

1. (*Feifşâü's-selâm*) “Herkesel selâmı âşikâre vermek.” Müslümanın başkalarının anlayamadığı bir hâli vardır, müslüman herkese selâm verir. Biz yolda gidiyoruz. Karşıdan bakıyoruz ki bir nur yüzlü kimse geliyor, sevimli. Anlıyoruz ki o da bizim gibi mü'min bir kimse, “*Es-selâmü aleyküm!*” diyoruz. Hiç tanışmadığımız halde, “*Ve aleyküm selâm!*” diyor. Bazen musafaha ediyoruz,

“—Muhterem, siz kimsiniz?..” diyor.

Tanışıyoruz yâni.

“—Nerede oturuyorsunuz?..”

Biz de onu tanıyoruz, “Eh ziyaretleşelim” filân... Birden bir muhabbet oluyor. Müslümanın hâli böyledir. Bildiğine, bilmediğine selâm verir. Selâm ne demek? Kuru bir lâftan ibâret değil. O kişinin hem dünyasının, hem ahiretinin selâmette olmasını istemek; dârü's-selâm olan cennete girmesini istemek.

Müslümanın selâmı *good morning*'e benzemez, günaydın'a benzemez, çüs'e, merhaba'ya benzemez, *good bye*'a benzemez. Müslümanın selâmının çok derin mânâsı vardır. Ahirete kadar uzanan, cennete kadar uzanan derin bir mânâsı vardır. Avrupa'da ilk defa duyduğum zaman şaşırılmıştım. Onlar birbirlerine “Çüs” diyorlar. O da merhaba filân gibi bir şey ama, bizim hani “Çüş” dediğimiz kelimeye benziyor. Çok garipsemiştim. Böyle şeyler yerine biz, (*Es-selâmü aleyküm!*) “Allah'ın selâmı üzerinize olsun!” diyoruz ve bunu karşıımızdaki herkese, iyi duygular taşıdığımız için herkese yaymak güzel bir derece kazandırıyor insana.

Nasıl kazandırıyor, biliyor musunuz sevgili dinleyiciler?.. “*Es-selâmü aleyküm!*” dediğiniz zaman karşınızdaki bir kimseye, on hasene kazanıyorsunuz. “*Es-selâmü aleyküm ve rahmetu’llâh!*” dediğiniz zaman yirmi hasene kazanıyorsunuz. “*Es-selâmü aleyküm ve rahmetu’llâhi ve berekâtühû!*” dediğiniz zaman otuz hasene kazanıyorsunuz. İkinci bir şahsa böyle selâm verdiğiniz zaman, o kadar daha kazanıyorsunuz. Üçüncüde o kadar daha, dördüncüde o kadar daha... Demek ki ne kadar çok insanla selâmlaşırsanız, o gün sevabınız o kadar çok oluyor. Tabii çevreniz sizi seviyor, siz çevrenizi seviyorsunuz. Müslümanlar arasında yakınlaşma, tanışma ve muhabbet oluyor. Onun için herhalde, Allah buna derece veriyor. Böyle yapan kimsenin mertebesi yüksek oluyor.

2. İkincisi: (*Ve it’âmü’t-taâm*) “Yemek yedirmek, ziyafet vermek.” Müslüman cömerttir ve tabii bu cömertliğin çeşitleri vardır. Cebinizden, cüzdanızdan para çıkartırsınız, köşedeki fakire veya komşunuz olan fakir komşuya bir şeyler verirsiniz... vs. Ama yemek yedirmek, evine davet etmek veya bir başka yere davet etmek, böyle bir yemek yedirmek, muhabbeti arttıran en güzel vesilelerden birisi oluyor sevgili dinleyiciler!..

Onun için, Peygamber Efendimiz çok methetmiş bu yemek yedirmek hususunu. Hem bu arada fakirler doyuyor, bir ihtiyaç karşılanmış oluyor. İnsanoğlu midesine bir şeyler almak zorunda, yemeden oluyor. Ama ikincisi, muhabbet oluyor. Müslümanlar arasında kardeşlik ve samimi-

yet geliyor ve yakın dostluk temelleri atılmış oluyor. O bakımdan yemek yedirmek, ziyafet vermek çok önemli... Bir kişiye olabilir, iki kişiye olabilir. Sadece bir çorbaya olabilir. Hani “Bu akşam çorbayı bizde içelim, buyurun!” diyoruz. Tabii çorba değil, arkasından neler geliyor, ne çeşit yemekler geliyor ama, çorba bile olsa, basit tuz ve ekmek bile olsa, tuz ve ekmeğin dahi bir hakkı vardır.

Bir keresinde bir fakırcağız, Peygamber SAS Efendimiz’i çağırılmış, sirke ikram etmiş. Yâni sirke ekşi bir madde, biz ancak salataya koyuyoruz. Peygamber Efendimiz’e sirke ikram etmiş. O da ekmeği banıp, “Sirke ne güzel katıktır.” diye yemiş. Ona dahi güleç yüzle, iltifatla muamelede bulunmuş. Tabii bu bile olsa olur. Yâni az veya çok önemli değil. Mühim olan insanın birisinin çağırıp ona ziyafet vermesi, yemek yedirmesi, aradaki muhabbetin kuvvetlenmesi.

3. İnsanın derecesini artıran faaliyetlerden üçüncüsü: *(Ve’s- salâtü bi’l-leyli ve’n-nâsü niyâm)* “Herkes uykudayken geceleyin insanın kalkıp teheccüd namazı kılması.” Teheccüd namazı ne zaman kılınır?.. Sahurdan önce kılınır. Yâni imsak kesilmeden önce kılınır. Niye imsak kesilmeden önce kılınır?.. Çünkü imsak kesilince sabahın vakti girer, artık teheccüd vakti bitmiş olur. İkinci vakti girince, öğlenin vakti bittiği gibi bir şey bu. Gecenin içinde imsak kesildiği zaman, artık teheccüdün zamanı geçmiş oluyor. Ondan önce gece namazı kılmak lâzım! Uykudan kalkıp, abdest alıp gece namazını kılmak lâzım!..

Bu dereceleri çok yükselten bir ibadettir. Bunun üzerinde ayrıca bir konuşma yapmaya değer ama, şimdi sadece bu üçünü kısaca söyleyerek geçmiş olalım.

Mü'minin derecesini arttıran üç güzel faaliyet nedir? Selâm vermek, selâmı herkese yaymak, herkese ifşâ ederek, yâni âşikâre “*Es-selâmü aleyküm!*” diyerek selâmlamak... İkincisi, ziyafet vermek, yemek yedirmek... Üçüncüsü de, geceleyin kalkıp Mevlâsıyla baş başa, münâcaat ederek, dua ederek gece namazı kılmak.

d. Keffaret Olan Üç Şey

Üçüncü üçlüyü de böylece söyledikten sonra, nihayet hadis-i şerifin dördüncü bölümüne geliyoruz:⁶

وَأَمَّا الْكَفَّارَاتُ فَأَسْبَاغُ الْوُضُوءِ فِي

السَّبَرَاتِ وَنَقْلُ الْأَقْدَامِ إِلَى الْجَمَاعَاتِ

وَأَنْتِظَارُ الصَّلَاةِ بَعْدَ الصَّلَاةِ

⁶ Taberânî, *Dua*, c.I, s.418, no:1414; Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, c.XVII, s.204; Muaz ibn-i Cebel RA'dan.

Taberânî, *Dua*, c.I, s.418, no:1416; Hatîb-i Bağdâdî, *Târih-i Bağdad*, c.VIII, s.151, no:4253; Ebû Ubeyde ibn-i Cerrah RA'dan.

İbn-i Esîr, *Üsdü'l-Gâbe*, c.I, s.537; Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, c.XXIV, s.157; Abdullah ibn-i Mes'ud RA'dan.

Ebû Nuaym, *Hilyetü'l-Evliyâ*, c.VI, s.268; Enes ibn-i Mâlik RA'dan.

(*Ve emme'l-keffârâtü*) İnsanın işlemiş olduğu küçüklü büyüklü hatalar birikiminin keffâretine, yâni silinmesine, günahların silinmesine, insanın günahlardan arınmasına, paklanmasına sebep olan üç şeyi sayacak bu grupta.

1. Birincisi: (*Feisbâu'l-vudûi fi's-seberât*) “Soğuk günlerde abdestini güzelce almak.”

Biliyorsunuz, şimdi tabii yaz gününde anlamak biraz zor ama, kışın çok soğuk olduğu zaman, hele uzun seneler Ankara'da kalmıştık. Ne kadar zor o soğuk suyla abdest almak... İnsanın derisi jilette parça parça çizilip kesiliyor gibi oluyor ama, abdest almak lâzım! Namaz kılmanın ilk adımı abdest almak... Kalkıyorsunuz, soğuk suyla abdest alıyorsunuz. Sabah namazına gideceksiniz veya gece namazı kılacaksınız veya yatsı namazına gelmişsiniz, evde kılacaksınız filân... Tabii bu işte soğuk gecelerde, ayazlarda o soğuğa bakmadan kalkıp abdest almak... Bu nedir? İşte insanın günahlarını döker.

Zaten başka hadis-i şeriflerden biliyoruz: “Abdestin suları insanın âzâlarından damlarken, o âzâlarla işlenen günahlar gidiyor.” Yâni yüzünüze suyu vuruyorsunuz, yüzünüzü yıkıyorsunuz, çenenizden sular damlarken, gözünüzle, yüzünüzle işlediğiniz günahlar temizleniyor. Elinizi yıkadığınız zaman, elinizden akan sularla elinizle işlediğiniz günahlar gidiyor. Ayağınızı yıkadığınız zaman, ayağınızla işlenen günahlar gidiyor. Abdestin hem maddî faydası, temizliği var; hem de insanı günahlardan temizleyen mânevî faydası var.

Burada da işte, insana keffâret olan şeylerin birincisi olarak abdest almak zikredilmiş ama, abdestin en zor durumu zikredilmiş. Yâni soğukta abdest almak. Herkes yapamıyor. Soğuk olduğunu düşünerek, “Hadi ben şimdi abdest almayayım, yatıvereyim, sıcakta duruvereyim!” der insan. O duygusunu yenip de abdest aldığı zaman, işte o keffâret...

2. İkincisi: *(Ve naklü'l-akdâmi ile'l-cemâat)* “Ayaklarını cemaatlara doğru nakletmek, kullanmak, yâni yürüyüp gitmek.”

Cemaat nedir? Cemaatle kılınan namaz, yâni camiye gitmek.

Bir müslüman evinden kalkacak, namaza camiye gidecek.

Bazıları da diyorlar ki:

“—Hocam ben evde namaz kılıyorum!” Güzel, Allah kabul etsin...

“—Evde namaz kılıyorum, çocuklara da imamlık yapıyorum...”

Ne kadar çırpınsan, ağzınla kuş tutsan diyelim şaka olsun diye, evinde kıldığı namazla camiye gittiğin zamanki namaz arasındaki sevabın arasında, muazzam fark vardır. Çünkü camiye attığın her adımda bir günahın affoluyor, bir derece yükseliyorsun, bir derece kazanıyorsun. Öyle o camiye gitmenin büyük faydaları var, sosyal faydaları var. Her namaz vaktinde, semtin müslümanları camilerinde toplanmış oluyorlar. Günde beş vakit birbirleriyle irtibatlı olan toplumdur gerçek İslâm toplumu.

Camiler toplantı yerleridir. Ne kadar önemli!..

Onun için, bu ayakların o cemaatlara lütfedip gitmesi lâzım! Tembellik etmemesi lâzım insanın! “Evimde kılıveririm, evde kılsam da olur.” dememek lâzım!

Hatta, bir hadis-i şerif var. O da kulağımıza küpe olmalı:⁷

لَا صَلَاةَ لِحَارِ الْمَسْجِدِ إِلَّا فِي الْمَسْجِدِ

(قط. عن جابر وعن أبي هريرة)

(*Lâ salâte li-câri'l-mescid, illâ fi'l-mescid*)
“Cami komşusunun namazı, ancak camide caiz olur; evinde caiz olmaz!” diye tehdidi de var Peygamber Efendimiz’in.

Bir keresinde de:⁸

⁷ Beyhakî, *Sünenü'l-Kübrâ*, c.III, s.57, no:4721; İbn-i Ebî Şeybe, *Musannef*, c.I, s.345, no:3488; Abdü'r-Rezzak, *Musannef*, c.I, s.497, no:1915; Hz. Ali RA’dan.

Hâkim, *Müstedrek*, c.I, s.373, no:898; Dâra Kutnî, *Sünen*, c.I, s.420, no:2;

Beyhakî, *Sünenü'l-Kübrâ*, c.III, s.57, no:4724; Tahâvî, *Şerhu Maânî*, c.I, s.394, no:2140; Ebû Hüreyre RA’dan.

Dâra Kutnî, *Sünen*, c.I, s.419, no:1; İbn-i Hacer, *Lisânü'l-Mîzân*, c.V, s.181, no:628; Câbir ibn-i Abdullah RA’dan.

İbn-i Hibbân, *Mecrûhîn*, c.II, s.94; Hz. Aişe RA’dan.

Kenzü'l-Ummâl, c.VII, s.650, no:20737; *Câmiü'l-Ehâdîs*, c.XVI, s.415, no:17141.

⁸ Buhârî, *Sahîh*, c.I, s.231, no:618; Neseî, *Sünen*, c.II, s.107, no:848; İmam Mâlik, *Muvatta’ (Rivayet-i Yahyâ)*, c.I, s.129, no:290; İmâm Şâfiî, *Müsned*, c.I, s.52, no:213; İbn-i Hibbân, *Sahîh*, c.V, s.451, no:2096; Beyhakî, *Şuabü'l-İman*, c.III, s.2854; Neseî, *Sünenü'l-Kübrâ*, c.I, s.297, no:921; Beyhakî, *Sünenü'l-Kübrâ*, c.III, s.55, no:5127; Tahâvî, *Şerhü'l-Meânî*, c.I, s.168, no:916; Tahâvî, *Müşkilü'l-Âsâr*, c.XIII, s.81, no:5129; Ebû Avâne, *Müsned*, c.I, s.352, no:1260; Ebû Hüreyre RA’dan.

Kenzü'l-Ummâl, c.VII, s.582, no:20357; *Câmiü'l-Ehâdîs*, c.XXII, s.409, no:25188.

وَالَّذِي نَفْسِي بِيَدِهِ لَقَدْ هَمَمْتُ أَنْ أَمُرَّ

بِحَطَبٍ فَيُحْطَبَ ثُمَّ أَمُرَّ بِالصَّلَاةِ فَيُؤَدَّنَ

لَهَا ثُمَّ أَمُرَّ رَجُلًا فَيُؤَمِّمَ النَّاسَ ثُمَّ أُخَالِفَ إِلَى

رِجَالٍ فَأُحْرَقَ عَلَيْهِمْ بُيُوتَهُمْ

(مالك، خ. ن. عن أبي هريرة)

(*Ve'llezî nefsi biyedihî*) [Nefsim kudret elinde olan Allah'a yemin ederim ki, (*en âmüre bi-hat-abin feyuhtabe*) ateş yakılması için odun toplanmasını emretmeyi, (*sümme âmüre bi's-salâti feyüezzene lehâ*) sonra da namaz için ezan okunmasını, (*sümme âmüre racülen feyeümme'n-nâse*) daha sonra bir kimseye emredip insanlara imam olmasını, (*sümme ühâlife ilâ ricâlin feüharrika aleyhim büyûtehüm*) sonra da cemaatle namaza gelmeyenlere gidip evlerini yakmayı düşündüm.] buyurmuş Peygamber Efendimiz.

Demek ki, kızıyor. Demek ki, bir müslümanın tembellik etmesini, evinde namaz kılmasını istemiyor. Müslüman aile reisi erkek gelecek, camiye cemaate katılacak ve orada namazı kılacak.

“—Evde kılsa olmaz mı?..”

Evde sünnet namazları kılsın, başka namazları kılsın. Koca bir gün evde duruyor da, tam namaz

vaktinde mi coştu arzusu, evde namaz kılmak duygusu?.. Namazı camide kılacak. Öteki nafile namazları, sevaplı namazları buyursun gene evinde kılsın! Evine pay ayırsın, ama cemaati terk etmesin! Cemaati terk etmek iyi değil.

3. Üçüncüsü: (Ve intizâru’s-salâti ba’de’s-salâh) “Namazdan sonra ikinci namazı beklemek.” Öęleyi kıldı, ikindiye bekliyor... İkindiyi kıldı, akşamı bekliyor... Camide oturmak değil de, kulağı ezanda olmak, namaza hazır olmak.

Cumanız tekrar mübarek olsun... Cuma namazına gidecek erkekler gusül abdesti alarak, boy abdesti alarak gitmeyi unutmasınlar! Camiye erken gitmeye gayret etsinler!.. Hutbeyi hiç konuşmadan, can kulağıyla dinlesinler ve cumanın vaad edilen mükâfatlarına ersinler.

Allah nice cumalara sıhhat ve afiyetle erdirsin... İki cihanda aziz ve bahtiyar olun, aziz ve sevgili Akra dinleyicilerim!

Es-selâmü aleyküm ve rahmetu’llâhi ve berekâtühû!..

Prof. Dr. Mahmud Es’ad COŐAN

10. 06. 1994 - AKRA

[Bütün CUMA SOHBETLERİ’ne PDF olarak ulaşmak için tıklayınız.](#)

SERVER
KÜRSÜ